

Igazságszolgáltatás Európai Napja
2019. október 25.

Dr. Darák Péter ünnepi beszéde

Tisztelt Miniszter Asszony!
Tisztelt Handó Elnök Asszony!
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Az igazságszolgáltatás minőségével kapcsolatos európai szintű elvárások ma három szóval írhatók le: „trust, expertise, convenience” – azaz bizalom, szakértelem és kényelmes eljárás. 2003. június 5-én az Európa Tanács Miniszterhelyettesi Bizottsága az Európai Bizottsággal közösen elhatározta a Polgári Igazságszolgáltatás Európai Napjának bevezetését, amelyet minden évben október 25-én tartanak. Az európai egység és szolidaritás eszméjének az igazságszolgáltatást is át kell hatnia. Ahogyan az Európai Bizottság korábbi alelnöke fogalmazott 2010-ben: „Az európaiak élvezik ugyan a szabad mozgáshoz való jogok előnyeit, az EU-ban létező különböző jogrendszerek miatt azonban továbbra is akadályok nehezítik mindennapjaikat. Biztosítanunk kell, hogy e különbségek ellenére a polgárok más tagállamokban is ugyanúgy hozzájussanak az igazságszolgáltatáshoz, mint a saját országukban.”¹

Vagyis egyfelől biztosítanunk kell a kölcsönös segítségnyújtást bírósági ügyekben – ezt teszik lehetővé a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, az iratok kézbesítéséről szóló uniós jogi normák – másfelől tudatosítanunk kell az európai jogi kultúra alapértékeit és megfelelően őriznünk is kell azokat.

Mennyivel szebben fogalmazta meg mindezt Deák Ferenc, aki a következőket mondta: „Az a föladat, hogy a nemzetben ébren tartassék az alkotmányos szabadságért való érzék és lelkesedés...”.

Fontos, hogy megünnepeljük a Polgári Igazságszolgáltatás Európai Napját, de nem érhetjük be ennyivel, hiszen az év minden napján tehetünk és kell is tennünk a jogtudatosság, az állampolgárok jogi műveltségének gyarapítása érdekében.

Melyek azok az értékek, amelyeket napi munkánk során követnünk kell? Mindenképpen ide sorolhatók a jogrendszer működésének alapelvei: a közhatalmi szervek jog alá vetettsége, a visszaható hatályú jogalkotás tilalma, az indokolási kötelezettség, a bírói függetlenség és felelősség. De ide tartoznak az emberi jogok, különösképpen pedig az igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó alapjogok, így például a habeas corpus szabálya, a törvényes bíróhoz való jog, a tisztességes és nyilvános tárgyaláshoz való jog, a védelemhez vagy éppen a jogorvoslathoz való jog. Akár alapelvekként, akár alanyi jogokként fogalmazódtak meg ezek az értékek, közös céljuk – a szomorú történelmi tapasztalatokra is tekintettel – az önkény, az elnyomás lehetőségének kizárása.

---

¹ Ld. Európai Bizottság sajtóközleményét: https://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-1372_hu.htm

Az igazságszolgáltatást gyakran éri az a vád, hogy nem látja a jog mögött a valódi szándékot. Alappal kérdezhetjük tehát, hogy vajon léteznek-e jogon túli értékek, amelyek irányt mutatnak számunkra a mindennapokban? Erre a kérdésre kerestük a választ október 2-án, a Kúrián megrendezett „Erkölcs és jog” konferencián, ahol elismert teológusok és jogászok közösen keresték a választ a jog és az erkölcs kapcsolatának elméleti kérdéseire, és megvizsgálták az erkölcsnek a jogalkotásban és a jogalkalmazás során betöltött szerepét. Az előadók egyetértettek abban, hogy jog és erkölcs ugyan szétválaszthatók, a jog fundamentuma mégiscsak az erkölcs. De mi az erkölcs és honnan ered? Egy hívő közösségben a válasz egyszerű: az erkölcs mögött ott áll az ember személyes felelőssége a Teremtő felé. Szekularizált társadalomban a helyzet bonyolultabb: szükség van valamiféle közmegegyezésre az erkölcsi értékek terén. Sokszor maga a jogrendszer is – egyfajta visszacsatolásként – kihat erre a közmegegyezésre, amikor tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatról, jóerkölcsbe ütköző szerződésekről vagy a gyermek érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődésének veszélyeztetéséről beszél.

Vajon létezik-e valamiféle magja az erkölcsnek; olyan alapállás, amely a lehető legszélesebb közmegegyezés alapja lehet?

Jordan B. Peterson kanadai klinikai pszichológus, tanszékvezető egyetemi tanár, a „12 szabály az élethez” című könyvében² kiemelten foglalkozik az ideológiák és vallások pszichológiájával. Arra a következtetésre jut, hogy a hittételek (dogmák) vak követését meghaladta a kételkedésen és racionalitáson alapuló nyugati gondolkodás. Am ez magában hordozta azt a veszélyt is, hogy az ember mindennek maga akar mértéket szabni, vagy fogékonyá válik a totális ideológiák követésére. Peterson professzor beszámol saját szellemi utazásáról is, amely 1984-ben kezdődött. Fiatal pszichológusként azt kereste: mi az, amiben nem lehet kételkedni? Visszatekintve a XX. századi diktatúrák rémtetteire, a haláltáborokra, majd a hidegháborús évek által okozott, személyesen is átélt szorongásra, arra a következtetésre jutott, hogy a szenvedés realitása az, ami kétségbevonhatatlan, ami ellen nem lehet érveket felhozni, mert van és kész. Minden ember képes a határtalan gonoszságra, a legnagyobb rossz pedig mások gyötrése. Ha a legnagyobb bűn mások gyötrése pusztán a gyötrés kedvéért – érvel Peterson – akkor a legnagyobb jó ennek a homlokegyenest ellenzője: bármilyen cselekvés, amely meggátolja az előbbi bekövetkeztét. És ebből vezeti le erkölcsi axiómáját: legjobb képességeim szerint úgy cselekszem, hogy az enyhítse a szükségtelen fájdalmat és szenvedést a világban. Ez áll az erkölcsi hierarchia csúcsán, ebből vezethető le az alázat, a tolerancia, az igazmondás kötelezettsége. Peterson szerint azt a kérdést, hogy „Mit tegyek ma?” úgy is megfogalmazhatjuk: „Hogyan használhatom fel az időmet arra, hogy a dolgokat jobbá tegyem, s ne rosszabbá?” A konkrétumok szintjén ez lehet bírói kötelességeink teljesítése.

Azt gondolom, hogy ez az erkölcsi alapállás mindannyiunk számára megszívlelendő. Ám a erkölcsi alapállás mindannyiunk számára megszívlelendő. Ám a jogászai munka során sokszor igen nehéz megtalálni, hogy miként, milyen irányú döntéssel tehetjük jobbá a dolgokat. Ezért ünnepi beszédemet egy, a közelmúltban nyugdíjba vonult kúriai bírónő néhány gyakorlati tanácsával zárom:

- Minden szónak jelentősége van; minden mondatnak önmagában is meg kell állnia!
- Nem írjuk le, hogy „csak”, „kizárólag”, „se”, mert a következő ügyben szembejön!
- Mindenhol el kell mondani a véleményünket!

---

² Dr. Jordan B. Peterson: 12 Rules For Life – An Antidote To Chaos, Random House Canada, 2018

- A kényes kérdéseket nem szabad elkenni, inkább bele kell menni!
- Az ítélet indokolása olyan, mint egy matematikai egyenlet levezetése: a végén kijön az egyetlen helyes eredmény!

Ezek a mondatok zárt tanácskozáson hangzottak el, az előadó bírók jegyezték fel azokat.

Ne feledjük: bizalom, szakértelem, az ügyfelek számára kényelmes eljárás. Vagy amiként Deák Ferenc mondotta: „a bírói hatalom törvényszerűen, gyorsan és pontosan szolgáltatassa ki az igazságot.” Köszönöm megtisztelő figyelmüket!